

Johannes
Storborg
Levang

Løssalgspris 25 øre

Nr. 2

Torsdag 10. mars 1949

3. årg.

O.r.sakfører Gustav Høgtun fraråder lempninger i landssvikoppgjøret

Under okkupasjonen fikk han et tysk stipendium

Han oppholdt seg i lengere tid som «nazistipendiat» ved Goethe-instituttet

Under overskriften: Rettsoppgjøret akkurat nu, skrev overrettsakfører Gustav Høgtun i Aftenposten 25. januar i år følgende:

Som nevnt blant annet av høyesterettsadvokat Sven Arntzen, er forutsetningen for en lempelig avvikling av rettsoppgjøret at det hersker relativt ro omkring dette, og at følelsene ikke på ny settes i sving mot dem som omfattes av oppgjøret. Da jeg er meget interessert i en slik avvikling, føler jeg det som en plikt å advare mot visse uheldige foreteelser.

Den mest betydelige lempning som hittil har vært foretatt, er kanskje loven om løslatelse på prøve etter halv soningsid. Som kjent omfatter ikke denne de grovere tilfelle av landsvik. Likevel har den kommet til å tilgodese personer som ikke har vært moden for noen imøtekommenhet. Av disse oppfattes den som innrømmelse eller svakhetstegn. De uheldige elementer gjør sin innflytelse gjeldende overfor andre mer positivt innstilte og vanskeliggjør deres tilpasning til samfunnet.

Ut fra et personlig kjennskap til endel tilfelle mener jeg at dessverre har den nevnte lovbestemmelse ikke alltid virket etter sin hensikt, og forutsetningene for løslatelse på prøve er brutt.

Det ville være av betydning — ikke minst for mer positivt innstilte — at de uheldige elementer ble ført tilbake til en fortsatt soning. På den annen side er en slik utsortering selvsagt uhyre vanskelig, spesielt etterat løslatelse har funnet sted.

Så vidt jeg kan skjønne, er man imidlertid her kommet til et av hovedpoengene ved rettsoppgjøret. — De som er innstilt for det, settes fort tilbake til samfunnet. De andre må fortsatt sone.

Det er ikke uten bitterhet jeg skriver dette. Imidlertid er det ingen grunn for at bitterheten retter seg mot embetsmenn, tjenestemenn og andre som er satt til å føre oppgjøret igjennom og gjør dette etter evne. Bitterheten retter seg mot de ledere blant landssvikerne som enda en gang fører medmennesker ut i ulykke. Bit-

terheten retter seg også mot dem som gjør seg til deres redskap ved kritikk-løst å spre rykter og uriktige opplysninger videre.

Vi gjengir denne grusomme artikkel for at våre lesere kan se hvor lavt våre motstandere driver sin propaganda.

Artikkelens forfatter har sikkert anstrengt seg til det ytterste for å gi folk den oppfatning at han selv er en enestående «god nordmann».

Men forfatteren er ikke oppmerksom på at utviklingen stadig går videre, og at folket ser kritisk på den sågs Caricaturisme.

For om mulig å påvirke overrettsakføreren til å bli et bedre menneske, vil vi minne ham om at Den tyske Stat, i okkupasjonstiden, ved et stipendium bekostet et lengre opphold for ham ved Goethe-Institut i München. Ikke særlig mange nød den store gunst hos okkupasjonsmakten. Og deltakerne ble uttatt etter nye sikting. Vi anfører dette for å si: Kast ikke stein — — !

Bak det norske JERNTEPPE

Hvorledes ser egentlig juristene på «landssvikoppgjøret uten ende». Tid om annen kommer det en indignert protest, men den drukner i den store stillhet, som justisministeren krever omkring sin selvrettferdighet.

Vi skal her gjengi bruddstykker av et brev, som en værbektsfange i Trøndelag mottok for ca. 3 år siden fra sin sakfører:

«Jeg kan meddele, at o.r.sakfører (N. N.) er av lagmannsretten oppnevnt som Deres forsvarer. Som De formentlig vet kan en forsvarer i disse saker om landssvik gjøre så lite, så at det ikke spiller noen vesentlig rolle hvem som oppnevnes som forsvarer».

Men hvorledes er det så med rettsikkerheten her i landet? Forsvareren kan gjøre så lite! Ja, det skal gudene vite. Alt synes å være avgjort ved direktiver og forhåndsfasitt. Tvilen skal altså ikke komme den anklagede til gode.

I landssvikoppgjøret har vi lenge befundet oss bak jernteppet. Opp med det!

Rundskriv frå Kyrkje- og Undervisningsdepartementet til skuledirektørane og skulestyre

Tilsetjing på nytt av lærarar som for skuld åferda si i okkupasjonstida har mist stillinga si.

Rettsoppgjøret for lærarane er no på det næraste ferdig. Departementet har difor funni det naudsynt å drøfta nærare spørsmålet om lærarar, som for skuld åferda si i okkupasjonstida har mist stillinga si, no bør kunna bli tilsett på nytt i skulen.

Rettsleg er det ikkje noko i vegen for å tilsetja på nytt i same eller i annan lærarpost ein lærar som ved dom, førelegg eller ved administrativ avgjerd har mist stillinga si for skuld slik åferd. Nytilsetjinga må då ikkje ta sikte på å omgå føremålet med domen eller det førelegget som er vedtekt, og læraren må ikkje vera fråkjend retten til å ha offentlig stilling, sjå straffelova § 29, punkt 2 og landssviklova § 11, jfr. § 10, første ledd punkt 4.

Departementet vil sterkt streka undet at skulestyra og skuledirektørane bør vera varsame med å tilsetja på nytt i læraryrket ein lærar som har mist stillinga si av grunnar som her er nemnt. Ein lærar som er sagt uverdig til å være lærar i ein post, må til vanleg og vera uverdig til å vera lærar i ein liknande post. Jamvel om læraren ikkje er frådømd retten til å ha offentlig stilling, er det dermed ikkje sagt at han er skikka til å halda fram i læraryrket. Når det blir spørsmål om å tilsetja ein slik lærar på nytt må både skulestyret og skuledirektøren nøye og samvetsfullt vurdere om det ut frå skulesynstad er forsvarleg atter å nytta han i opplæringsarbeidet i skulen. Ein bør og leggja avgjerande vekt på om skulekrinsen er viljug til å ta i mot læraren. Det bør ikkje bli strid om tilsetjinga av slike lærarar til ska-

(Forts. 2. side)

Nehemias:

« — men jeg skal røke dem ut! »

Vi må straffe «strengt, men rettfærdig» sier de norske svoveljessingene som oser av «demokratisk» hat og hevsn og forfølgelse, uansett om deres rettsraseri går ut over rettsløse og vergeløse offer for rettsvikets «lov» om gjort gjerning. Selv røde-kors-søstre, dødsboer og framtidig arv rammes av åsgårdsreiens «rettfærdighet».

Men for de egentlige ansvarlige og hovedskyldige beslutter våre offentlige menn gjensidig ansvarsfrihet!

Vi har tidligere brukt uttrykket: «det gjensidige assuranceselskap», og nå er det til overmål gått tross i ord. «De som hadde det politiske ansvar går fri, mens medlemmer av NS blir straffet og forfulgt. Hvilken taktikk har det ikke vært å lede folkets raseri i retning av NS», uttalte dr. Scharffenberg i Studentersamfunnet i Oslo den 24. oktober 1948. «Foredraget ble hilst med enorm applaus», skr. Morgenbladet.

I samme blad skriver dr. Scharffenberg den 25. oktober:

«Den tyske invasjon i Norge var lenge forberedt som følge av vestmaktens velkjente planer. På sin side var vestmaktene helt klar over at Tyskland ville reagere med angrep på Norge, ja, dette var deres hensikt.»

«Den norske ahmøhet har ikkje lenger anse alle tyske framstling, som djevelsk løgn og alle engelske og franske som guddommelig sannhet. Vi bør kritisk trekke våre egne slutninger», slutt Scharffenberg sitt tilværet til Benjamin Vogt.

Mon ikke offentlighetens spesielle forsvarer, kriminalsjef Fr. F. Kaltenborn, snart finner tiden inne til å rykke ut mot herr Scharffenberg? Han må jo i aller høyeste grad være en overhengende fare for den offentlige ufeilbarhets sikkerhet — Scharffenberg altså. Men kanskje ufeilbarlighetens skinn allerede erkjennes tapt, herr Hambro den håls og venstres kopi av Hambro, Chr. S. Oftedal, til tross?

Dette med de britisk-franske planer overfor Norge som beregnet utfordring og vesentlig årsak til den tyske invasjon i Norge, avslørte redaktør Fanebust i «§ 100» for over 2 år siden. Norsk Pressforbunds medlemsblad «Journalisten», svarte med å betegne «§ 100» som «det ufyrkelige blad». Slik «argumenterer» selvsagt bare den som står helt opprødd for argumenter.

Til manges forbause, forskrekkelse og forargelse, meldte et Reuter-telegram fra London straks etter den

Britiske frontaledebatt den 28. oktober 1948, at Winston Churchill hadde uttalt:

«Hevn er den dyreste og mest langfrukne av alle primitive tilfredsstillelser, og gjengjeldelsen er den forferdeligste politikk en kan tenke seg. Vi bør nå trekke en strek over fortidens forbrytelser og redsler, og for vår egen frelses skyld vende blikket mot framtiden. Europa kan ikke reise seg igjen uten de tyske folkestammers aktive og lojale medvirkning.»

Ta likeså godt mr. Churchill under behandling med det samme, herr Kaltenborn?!

Det var ille at ikke Scharffenberg lot seg angle med denne æresgassen. Mange alvorlige kjedeligheter for det politiske rettsoppgjørs angstbitere kunne da vært avverget. Nå er skandalen og revisjonen uavvendelig. Heltbeigen har tapt sin kraft, pressen står ikke lenger til troende, solen er ved å gå opp og trollskapet står for fall. Lakken flasser allerede og fikenbladet visner og blir altfor utilstrekkelig. Et skreplig syn!

At ikke kong Herodes kunne ha levet i våre foreldres dager og kidnappet Harsem og Langeland mens de var barn. Heldigvis på påtalemyndigheten reagerte omgående da det viste seg ugjortlig å motbevise de utrolig mange og utrolig fellende dokumentasjoner i Harsems bok. Forfattere av så solide bøker pleier alltid rømme. — Ikke sant statsadvokat Lous?! Men hva gagnar det å avsløre tidens terror på en så lett gjennomskuelig måte? En fortuseende påtalemyndighet burde selvsagt ha fengslet Harsem før han fikk skrive denne boken? Hvis en der til hadde foresøkt med litt demokratisk sjekkbehandling og tre års varetekt med påfølgende fænskap, måtte en kunne regne med nedbrutt helse, svekkede sjelsevner, forfølgelsesvanvidd og litt av hvert, og enhver ytringsfare ville dermed være eliminert.

Men det kommer en tid, Nemesis-tiden. Og vi føler oss derfor sikre på at hverken generalkonsul Harsem, major Langeland, overlege Scharffenberg eller andre av sanne ulla har sagt det siste ord.

Under diskusjonen etter overlege Leikvams foredrag i Oslo legeforening i fjor høst, uttalte Scharffenberg: «men jeg skal røke dem ut!» Og Scharffenberg er kjent for å holde ord.

Etter det vi hører fra stortingskorridorene er Leikvams foredrag sendt Justiskomiteen og selv om Lars Ramndals and ruger over det stillestående vann kan det komme både sol og vind og feie tåken vekk.

I følge foreliggende statistikk, sa herr Leikvam i sitt foredrag, er det under rettsoppgjøret i løpet av flere års fengsel enn det er sonet på Botsfengslets 250 seler i 100 år.

Etter dette, pluss Harsems bok, Scharffenbergs, Langelands og alle de andre pluss redaktør Peter Hoff's åpne ubesvarte brev til partisprofessor Andenæs, er det forståelig at «lagmann» Erik Sleem som forsvant fra scenen i all stilhet er blitt like taus som Paal Berg. Hvem mon som nå står for tur til å gå i bivuak med et riddekors? Vi tipper på den tidligere sekretær i den kommunistiske studentgruppe i Trondheim, daværende or.sakfører og i 1940 ordfører Skjånes sin høyre hånd, nåværende justisminister Gundersen.

Vi må nå vende blikket mot framtiden, sa Churchill.

Norge går baklengs inn i framtiden. Det minner oss om lille Hansemann som hadde fått bukse på seg bak fram. Da han så nedover seg foran, avbrøt han: «Kommer æ eller går æ? ? ? !»

Vi tenker vi sier:

Langeland kommer, Solem går — og revisjonen forestår.

Selv i Stortinget kan det finnes en mann som tør ta opp arbeidet for revisjon av «rettsoppgjøret». Men skul le major Langelands karakteristikk av tingmannen syne seg å holde stikk fremdeles, kan det jo komme en del forandringer ved valget.

Et rykte vet nå å fortelle — at makthaverne, som for en tid siden bebudet en storstilet granskning av Langelands bok og andre slike skrifter, har innstillet granskningen. Det er uønskelig å spørre: Hvorfor?

Rundskriv — —

Forts. fra 1. side.

de for arbeidet i skulen. Departementet vil derfor rå til at skulestyret, når det blir spørsmål om å tilsetja ein slik lærar, fyrst ber skuledirektøren om fråsegn om læraren.

Til vanleg bør det heller ikkje bli spørsmål om å tilsetja ein slik lærar i same posten eller i ein betre post, slik at tilsetjinga får karakteren av ei omgåing av dom eller vedteki forelegg eller karakter av avansment. Tilsetjinga må heller ikkje vera slik at lærarar som har synt godt nasjonal framferd, blir sette til side.

Når det gjeld spørsmålet om kven av N.S.lærarane som bør kunna bli tilsette på nytt, meiner departementet at ein, i samhøve med tilrådinga frå skuledirektørmøtet i 1947, grovt kan skilja mellom 2 grupper:

1. NS-lærarar av den aktive og aggressive typen, som heilt gikk inn for ideologien og den praktiske gjennomføringa av «nyordninga», og som seinare under rettsoppgjøret har hevda at dei er uskuldige og med alle midlar og orsakingar har freista å dra seg unna ansvaret. Dertil kjem N.S.-lærarar med meir passiv innstilling, men opportunistiske og påståelege, og som held fast på skuldloysa si og elles tek same stode til rettsoppgjøret som dei som er nemnde frammanfor og ikkje vil vedgå at dei har gjort mistak. Desse lærarane bør ikkje bli tilsette i skulen enno, jamvel om dei ikkje er fradønde retten til å ha offentlig teneste.

2. N.S.-lærarar som meir tilfelleleg er komne inn i partiet for skuld veikskap, miljøpåverknad og tilhøva elles. **Det finst som regel orsakingsmoment** for desse, og dei vedgår som oftest at dei har misfare seg. For desse er saka difor ofte avgjort ved forelegg. Ein slik lærar bør difor kunne bli tilsett på nytt i skulen, dersom krinsen er viljug til å motta han.

Utanom N.S.-lærarane har ein dei ymse kategoriar av sambandslærarar, og straffemåten som er nytta mot desse er ymis, frå refsing til fradøming av stillinga. Når ein skal avgjera om ein slik lærar som har mist stillinga skal koma inn i skulearbeidet att, må ein stort sett kunna nytta dei same vurderingsmåtar som for N.S.-lærarar. Likevel må ein her merka seg at desse til vanleg ikkje har gjort seg skuldig i strafflagd gjerning.

Justisdepartementet, som ein har lagt saka fram for, har sagt seg samd i desse framgangslinene.

I samsvar med dei retningslinene som er nemnde frammanfor, meiner departementet at lærarar som for skuld åferda si i okkupasjonstida har mist stillinga si, kan koma inn i skulearbeidet att.

Lærar som blir teken inn i skulen att, kan ikkje få rekna med i tenestetida si den tida han har vori ute av skulearbeidet. Derimot kan han få rekna med etter dei vanlege reglane den tida han før har arbeidd i skulen og den tida han etter frigjerings har arbeidd mellombels som vikar eller som konstituert lærar.

Lars Moen

E. Boyesen

Dette skriv er et stort vonbrøt. Det er Fostevolds And som enda hviler over Kirkedepartementet. Men Calotåken er i ferd med å lette.

Red.

Den internasjonale erklæring om menneskerettighetene

Vedtatt i De Forente Nasjoners generalforsamling 10. desember 1948

(Forts. fra forr. nr.)

Artikkel 14.

1. Enhver har rett til å søke og ta imot asyl i andre land fra forfølgelse.

2. Denne rett kan ikke påberopes ved rettsforfølgelse som har virkelig grunnlag i upolitiske forbrytelser eller handlinger som strider mot De Forente Nasjoners formål og prinsipper.

Artikkel 15.

1. Enhver har rett til en nasjonalitet.

2. Ingen skal vilkårlig bli berøvet sin nasjonalitet eller nektet retten til å forandre sin nasjonalitet.

Artikkel 16.

1. Uten noen begrensning som skyldes rase, nasjonalitet eller religion har voksne menn og kvinner rett til å gifte seg og stifte familie. De har krav på like rettigheter når det gjelder ekteskapet, både under ekteskapet og ved dets oppløsning.

2. Ekteskap skal inngås bare etter fritt og fullt samtykke av de vordende ektefeller.

3. Familien er den naturlige og grunnleggende gruppenhet i samfundet og har krav på samfundets og statens beskyttelse.

Artikkel 17.

1. Enhver har rett til å eie eiendom alene og sammen med andre.

2. Ingen skal vilkårlig bli fratatt sin eiendom.

Artikkel 18.

Enhver har rett til tankefrihet, samvittighetsfrihet og religionsfrihet. Denne rett omfatter frihet til å endre religion eller tro og frihet til enten alene eller sammen med andre og offentlig eller privat å gi uttrykk for sin religion eller tro i lære, gjerning, utøvelse og etterleving.

Artikkel 19.

Enhver har rett til menings- og ytringsfrihet. Denne rett omfatter frihet til å ha meninger uten innblanding og til å søke, motta og meddele opplysninger og idéer gjennom ethvert meddelelsesmiddel og uavhengig av grenser.

Artikkel 20.

1. Enhver har rett til fritt å delta i møter og organisasjoner med fredelig formål.

2. Ingen kan tvinges til å tilhøre en organisasjon.

Artikkel 21.

1. Enhver har rett til å ta del i sitt lands styre, direkte eller gjennom fritt valgte representanter.

2. Enhver har rett til like adgang til offentlig tjeneste i sitt land.

3. Folkets vilje skal være grunnlaget for offentlig myndighet. Denne vilje skal komme til uttrykk gjennom periodiske og virkelige valg som skal foregå med almen og lik stemmerett og ved hemmelig avstemning eller ved likeverdig fri stemmemåte.

Artikkel 22.

Enhver har som medlem av samfundet rett til sosial sikkerhet og har krav på at de økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter som er uunnværlige for hans verdighet og den frie utvikling av hans personlighet, blir virkeliggjort gjennom nasjonale tiltak og internasjonalt samarbeid og i samsvar med hver enkelt stats organisasjon og resurser.

Artikkel 23.

1. Enhver har rett til arbeid, til fritt valg av yrke, til rettferdige og gode arbeidsforhold og til beskyttelse mot arbeidsløshet.

2. Enhver har uten noen diskriminering rett til lik betaling for likt arbeid.

3. Enhver som arbeider har rett til rettferdig og god betaling som sikrer hans familie og ham selv et menneskeverdig utkomme og som om nødvendig blir utfyllt ved andre midler til sosial beskyttelse.

4. Enhver har rett til å danne og gå inn i fagforeninger for å beskytte sine interesser.

Artikkel 24.

Enhver har rett til hvile og fritid, derunder til rimelig begrensning av arbeidstiden og til regelmessige ferier med lønn.

Artikkel 25.

1. Enhver har rett til en levestandard som er tilstrekkelig for hans og hans families helse og velvære og som omfatter mat, klær, hus og helseomsorg og nødvendige sosiale ytelser og rett til sikkerhet i tilfelle av arbeidsløshet, sykdom, arbeidsuførhet, enkestand, alderdom eller annen mangel på eksistensmidler under forhold utenfor hans herredømme.

2. Mor og barn har rett til spesiell omsorg og hjelp. Alle barn, uansett om de er født i eller utenfor ekteskap, skal ha samme sosiale beskyttelse.

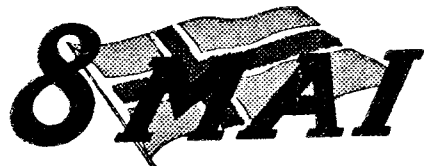
Artikkel 26.

1. Enhver har rett til undervisning. Undervisning skal være fri i det minste på de elementære og grunnleggende trin. Elementærundervisning skal være tvungen. Teknisk undervisning og yrkesopplæring skal være tilgjengelig for alle, og det skal være lik adgang for alle til høyere undervisning på grunnlag av kvalifikasjoner.

2. Undervisningen skal ha som mål å utvikle den menneskelige personlighet og styrke respekten for menneskerettighetene og de grunnleggende friheter. Den skal fremme forståelse, toleranse og vennskap mellom alle nasjoner og rasegrupper eller religiøse grupper og skal støtte De Forente Nasjoners arbeid for å opprettholde fred.

3. Foreldre har en fortrinnsrett til å velge den art av undervisning som deres barn skal få.

(Forts. 3. side)

Redaktør og utgiver

NILS VEKDAL

Telefon 1330

Kristiansund N. Box 41

Bladet utkommer 2 ganger i mand.

Abonnementspris

kr. 3,00 pr. kvartal.

Trykt i Nordmørspostens Trykkeri.

Menneskerettighetene

Den internasjonale erklæring om menneskerettighetene — The International Bill of Rights — ble vedtatt på De forente nasjoners generalforsamling i Paris 10. desember 1948. Delegasjonene fra 48 land — deriblant Norges — stemte for erklæringen, mens 8 avholdt seg fra å stemme. De 8 var: Saud-Arabia, Sør-Afrikasambandet, Sovjetunionen, Ukraina, Hviterussland, Jugoslavia, Polen og Tsjekkoslovakia. De to førstnevnte har sine vanskelige rasespørsmål å kjempe med, og de andre ligger bak Jernteppet og kjenner såre lite til de demokratiske menneskerettigheter.

Erklæringen er et resultat av et kommisjonsarbeide, som har pågått i nesten 2 år med mrs. Eleanor Roosevelt som ordfører. Kommisjonen hadde mandat også å utarbeide forslag til en konvensjon med grunnlovsbindende virkning for F. N.s medlemsstater og den skulle derfor også inneholde forslag om tvangsforanstaltninger mot dem, som bryter menneskerettighetene. Men så langt er man ikke kommet, og når derfor kommisjonen trer sammen igjen i år skal den ta fatt på den hovedoppgave å utarbeide forslag til overenskomst om menneskerettighetene i lovs form. Men det er vel tvilsomt om dette forslag blir ferdig til F. N.s 3. generalforsamling, som åpnes i New York i begynnelsen av april måned i år.

Som erklæringen foreligger i dag er den å betrakte som en meningsuttalelse og et framtidshåp som 48 av medlemstatene har gitt sin offisielle tilslutning gjennom delegasjonenes votering i F. N. Mrs. Eleanor Roosevelt, kommisjonens ordfører, uttrykte det slik:

«De fleste av oss har følelsen av, at disse løftene er selve hjørnesteinene under det byggverk som heter «Verden i fred.» — Oppdragelsen på dette felt betyr derfor noe for oss alle. Allikevel vil erklæringen trenge utforming som lov, og en lov som hver enkelt nasjon skal måtte undertegne. Menneskerettighetene må trygges ved lovhjælp. Jeg er derfor skuffet over at arbeidet ikke ennå er fullført.»

Med den erfaringsfylte skepsis, som vi nærer overfor F. N. og effektiviteten av organisasjo-

! Kirkegjengerne er så ofte opptatt med å komme til himmelen, at de ikke har tid til å stanse opp og være gode mot sine medmennesker underveis.

Jeg er redd for, at de ved reisens ende må snu, fordi de ikke har rukket å skafef seg noen bryllupskledning.

Det er her, mens du vandrer her nede, at Du må vinne ditt bryllupskrud — Din udødelighet. Hvis Du ikke har kjærligheten og freden og gleden som ledsages på veien, kan Du heller ikke vente, at de skal stå ved Din side, nå Du er kommet fram til målet.»

(Max Estman.)

nens arbeide, stiller vi oss avventende overfor sluttbehandlingen av denne vidtrekkende sak. Men vil vi allikevel be våre lesere om å studere erklæringen om menneskerettighetene med flid og oppmerksomhet og herunder ikke glemme, at Norge har stemt for den. Noen ratifikasjon foreligger ikke og vil heller ikke kunne ventes, før F. N. en gang i framtiden har vedtatt den bebudede lov. Imidlertid er grunnprinsippene fastlagt og vedtatt fra norsk side uten at det er framkommet noen innvendinger fra stortingets side, og når man så trekker fram i erindringen den svenske bladtalelse om bøddellandet Norge i forbindelse med det såkalte landssvikoppgjør kan det være grunn til å tro, at regjering og storting vil søke å rehabilitere seg internasjonalt på dette område.

Når vi så helhjertet kan slutte oss til erklæringen om menneskerettighetene, er det ikke bare fordi vi mener, at det er øvet urett i «landssvikoppgjøret», men også fordi vi av all vår evne vil bekjempe enhver hat- og hevnmentalitet og vil bidra til det ved å avsløre enhver form for overgrep og fanatisisme i en ynkelig selvrettferdighets navn. Vi vil her gjengi, hva Johan Scharffenberg skrev i «Tanker ved vintersolhverv» i «Morgenbladet» 24. desember 1946:

«Gjensidig hat og forakt fremmer ikke et folks liv, men forståelse og tilgivelse. Med rolig overlegg sluttet jeg min tale om menneskerettighetene 17. mai 1945 på Oslo Rådhus med budet: «Elsk din neste som deg selv». Og måtte det snart i det norske folks sinn komme et vintersolhverv som lar mørket og kulden vike for lyse og milde følelsers vår!»

Det er gått mere enn to år siden disse ord ble skrevet, men ennå sitter tusener i våre politiske fangeleire, mange ranke og verdifulle mennesker, som vil det beste og handlet etter sin tro. Før disse er gitt tilbake til samfunnet og før alle de politisk dømte har fulle borgerrettigheter igjen, er ikke vårt arbeide slutt. Vi vil uavkortet fortsette vår kamp for menneskerettighetene og ber om folkereising til vern om dem.

Vær med å gjøre «8. Mai» til ukeblad!

En del venner av «8. mai» har drøftet hva som kan gjøres for å sette avisen i stand til å utkomme ukentlig. Man er blitt enige om å gå til dannelsen av et aksjeselskap med en minimumskapital på 50.000,—, maksimum 100.000 kroner. Hver aksje skal lyde på 50 kroner. Aksje-

innbydelsen vil bli offentliggjort i neste nummer.

Ved siden av dette må der settes i gang en kampanje for å skaffe nye abonnenter over hele landet.

«8. mai» har i dag et opplag på 7000 ekspl. Dette må med letthet kunne fordobles på meget kort tid. Vent derfor ikke lenger, men ta fatt i by og på land. Det er vegen som fører framover mot vårt mål.

Kirken og rettsoppgjøret

I bladet «Kristen Ungdom» har biskop Kristian Schjelderup gitt en uttalelse om rettsoppgjøret. Vi tillater oss å gjengi den:

«... Og med det samme vi nå er kommet inn på det skrekkelige tema krig, skal det også sies et ord om etterkrigstiden og det problemet som stiller alt annet i skyggen: Rettsoppgjøret. At et oppgjør måtte til, vil ingen bestride. Det gale som var gjort de ugjerninger som var begått, aller først de som krevde de strengeste straffer, måtte fram i dagens lys. Det går ikke an bare å sette en tykk strek over det. I et rettssamfunn må retten ha sin gang.

Men det er vel ikke mange i dag som ikke kunne ønsket det hele annerledes. Og hver den som har hatt anledning til å se de dømte i fengsler eller fangeleirer eller besøke deres familier, kan ikke annet enn forferdes over alle de menneskeliv som her systematisk ødelegges.

Var det nødvendig?

Det var ikke kirkens oppgave å blande seg inn i rettsoppgjøret som sådant. Men det hadde vært i Jesu ånd om den hadde latt kjærlighetens røst lyde sterkere ved siden av den kalde rettferdighetens. For også her gjelder det at det er bedre å tenne et lite lys, enn bare å fordømme mørket.

— Dødsstraffen?

— Ja, dødsstraffen. At kirken ikke har kunnet hindre dødsstraffen, ja ikke en gang har kunnet si et samlet myndig ord imot den, er vel det mest forstemmende av alt som er hendt siden frigjøringen.

Enkelte av kirkens menn sa klart fra like fra først av. Men forgjeves. Stort sett gjelder det at kirken som sådan stilltiende — for kirkens leders vedkommende endog åpent uttalt — har bifalt dødsstraffen. Det har ikke en gang lyktes å få en åpen, samlet tilslutning fra kirkens side til en utvidet anvendelse av benådningsretten. Det ville kanskje ha kostet popularitet i første omgang. Men det ville skapt respekt i det lange løp.»

Kolvereid skolestyre

har gjeninnsatt lærer Sveinung i hans gamle stilling.

Skolestyret uttaler at det er ingen tvil om at bygdefolket ønsker Sveinung til lærer. Han ble som så mange andre lærere utover landet i sin tid fradømt stillingen på grunn av sin politiske oppfatning.

Vinmonopolet TAPTE

En ekspeditør ved Vinmonopolets utsalg i Hamar ble suspendert i 1945 og senere avsatt for at han hadde stått i NS i okkupasjonstiden.

Saken kom for herredsretten som ikke fradømte ekspeditøren hans stilling.

Det nasjonale Vinmonopolet anket saken inn for lagmannsretten som nå har stadfestet herredsrettens dom.

Retten tok ikke hensyn til at ekspeditørens gjeninntakelse ville forringe andre funksjonærers sjanse til hurtig avansement!!!

Den internasjonale

(Forts. fra 2. side)

Artikkel 27.

1. Enhver har rett til fritt å delta i samfundets kulturelle liv, til å nyte kunsten og til å få del i den vitenskapelige framgang og dens goder.

2. Enhver har rett til beskyttelse av de moralske og materielle interesser som er et resultat av ethvert vitenskapelig, litterært eller kunstnerisk verk som han har skapt.

Artikkel 28.

Enhver har krav på en sosial og internasjonal orden som fullt kan virkeliggjøre de rettigheter og friheter som denne erklæring gjelder.

Artikkel 29.

1. Enhver har plikter overfor samfundet hvor den fri og fulle utvikling av hans personlighet alene er mulig.

2. Under utøvelsen av sine rettigheter og friheter skal enhver bare være undergitt slike begrensninger som er fastsatt av loven utelukkende med det formål å sikre den nødvendige anerkjennelse av og respekt for andres rettigheter og friheter og de krav som moralen, den offentlige orden og den alminnelige velferd i et demokratisk samfund med rette stiller.

3. Disse rettigheter og friheter kan ikke i noe tilfelle utøves i strid med De Forente Nasjoners formål og prinsipper.

Artikkel 30.

Intet i denne erklæring skal fortolkes slik at det gir noen stat, gruppe eller person rett til å treffe noe tiltak, utøve noen virksomhet eller utføre noen handling som tar sikte på å ødelegge noen av de rettigheter og friheter som erklæringen gjelder.

Rettsoppgjøret, rettighetstapene, stemmeretten

Fanatismen rår fremdeles blant lovmakerne

Freidige påstander om hevn og hat blant de politisk dømte

EN FORMALISME som burde være et inngående studium verd for en psykoanalytiker, synes å prege høyesterettsdommer Erik Solem i hans opptreden overfor alle dem som han karakteriserer og fordømmer som landssvikere i tiden etter Norges totale kapitulasjon 10. juni 1940 og til 8. mai 1945, da de allierte tok hånd om landet etter tyskernes like så totale kapitulasjon. Denne mann er formann i straffelovskomiteen som for tiden behandler spørsmålet om en revisjon av de gjeldende bestemmelser når det gjelder fradømmelser av statsborger lige rettighet.

I kriminalisforeningens møte 21. februar talte han om rettighetstap som straff og sa bl. a.:

«Etter min mening bør man oppheve den någjeldende bestemmelse om at alike rettigheter tapes ved straff av en bestemt størrelse (ett års fengsel eller mer). Jeg antar imidlertid at man bør holde adgangen åpen for domstolene til å idømme iallfall tap av stemmerett når det gjelder forbrytelser mot straffelovens kapitler 8, 9 og 10 (landssvik og valgfuak). Disse forbrytelser er av en helt særegen art, idet det her gjelder anslag mot selve Statens eksistens.

TALEREN PEKTE PÅ at tapet av statsborgerlige rettigheter har fått sidevirkninger som rammer vel så hardt som hovedstraffen. Det er i det hele tatt ingen samlet linje i lovgivningen på dette felt. Berettigelsen i å fradømme en person rettigheter må sees som en verneforanstaltning fra samfunnets side når det gjelder å ivareta dets viktigste interesser, og fradømmelsen bør ikke finne sted i andre tilfelle enn når et slikt vern er uomgjengelig påkrevd. Den skjematiske og automatiske ordning vi har i dag er ikke berettiget og heller ikke formålstjenlig, sa taleren. Skadevirkningen for den enkelte er så stor at man bare av den grunn bør bort fra ordningen. Som eksempel nevnte han en medisinsk student som ved uheldige omstendigheter gjør seg skyldig i uaktsomt drap med ett års fengsel til følge. Han vil automatisk — fordi han mister sine statsborgerlige rettigheter — bli relegert fra Universitetet og vil ikke kunne fullføre sine studier.

FOREDRAGSHOLDEREN mente også at man burde sløyfe den nåværende opprømsing av yrker som tap av rettigheter utelukker fra, og i stedet gi domstolene adgang til å fradømme gjerningsmannen for kortere eller lengere tid adgangen til å utøve et spesielt yrke når han ved sin gjerning har vist seg uverdigg til det.

TIL SLUTT NEVNTEN høyesterettsdommeren at spørsmålet om sresopprensning også må tas opp til revisjon hvis bestemmelsene skal gjennomføres slik som antydnet. Dette mente han best burde

legges under sentraladministrasjonen, f. eks. under Helsedirektoratet når det gjaldt leger.

I DEN ETTERFØLGENDE korte diskusjon nevnte professor Gabriel Langfeldt med hensyn til rettighetstapets virkning på landssvikerne at han hadde iaktatt to hovedreaksjoner. En liten gruppe av høyverdige personer reagerte med nedtrykthet og melankoli. Den annen og største gruppen reagerte hatefullt og svor hevn mot samfunnet. Det er altså den lille og høyverdige gruppen straffen i virkeligheten rammer.

LA OSS FØRST SE PÅ DEN UTTALELSE som professor Langfeldt ifølge referatet i Oslo-pressen kom med, da han pretenderer å tale ut fra et vitenskapeleg syn.

I sakens medfør er vi kommet på talefot med langt flere av dem som er rammet av landssvik-oppgjøret enn herr Langfeldt har fått anledning til, og vi kan forstå at professoren overdriver. Vi vil ikke ha hevn, sier de hundreder, de tusener, men vi vil ha full oppreisning. Enkelte legger til: Og erstatning for de tap vi har lidt — både ved roveri, bøter, erstatninger og tap av yrke.

Den Langfeldtske hevntanke har vi nok bare hos enkelte som er blitt syk på sinnet av behandlingen og mishandlingen i fengslene og av bekymringer for hustru og barn som gikk for lut og kaldt vann i det så lovpriste samfunn, hvor både Per og Pål ropte på hevn over de uheldige, som trodde og — tapte.

— Så var det herr Erik Solem — eksponenten for det landsødeleggende rettsoppgjør, hvis moralske og juridiske berettigelse flere og flere rundt om i det ganske land etter hånden begynner å dra i tvil. Det er ikke bare den viden anerkjente rettslære professor Skeie, ikke bare hjemmefrontsjefen major Langeland eller andre uredde menn, men skarer av jurister og ellers kloke folk som reagerer. Mannen i gaten er også blitt forarget og sier at nå må det bli slutt på vrøvlet. Og selv om største delen av kontorjournalistene i avisene tier eller er uten kontakt med folke meningen og holder protestene borte fra spaltene, øker denne forargelse i styrke. Den retter seg ikke bare mot den uhyrlige straffeutmåling, men like meget mot de ti-årige rettighetstap, mot den fradømte stemmerett, og — for å tale med Langeland — mot den 80-årige Olavas tap av

retten til å tjene i landets krigsmakt.

DE NOTORISKE FORBRYTERE synes ifølge herr Erik Solem å ha en viss bevakethet og skal få anledning til å delta i rikets styre med sin stemme, mens ikke engang professor Langfeldt «lille gruppe av høyverdige personer» skal få sin stemmerett igjen før ti år etter endt soning. Er det noen som forstår logikken i dette? Selv lille professor Wilhelm Keilhau synes å reagere når han til statsadvokatene og dommerne — som handler etter herr Solems direktiver — sier at de har svunget tuktens svøpe med samme nidkjærhet ikke bare over dem som syndet fordi de var onde i sitt hjerte, men også over dem som feilet fordi de var forvirret i sin tanke. Og han legger til: Slik bedømmelse er ikke bare ukristelig, den er uintelligent.

Det foreligger en kgl. prop. om visse lettelse i rettighetstapene. Vi har karakterisert den som skum på bølgen. Når den kommer til behandling i Odelsting og Lagting, går vi ut fra at det ennå finnes noen motige representanter som skjærer gjennom vrøvlet. Eller skal vi si med Cicero: «Hvor lenge ennå skal du misbruke vår tålmodighet?»

Til KAMP MOT dødsstraffen

Ingen kan sitte rolig og uforstyrret og iaktta livets store drama

I kulturell og humanitær, sosial og kristelig henseende var vi kommet så langt her i Norge før krigen, at vi hadde avskaffet dødsstraffen. Vi mente, at hvordan et menneske enn hadde forbrutt seg, og hvilken straff det enn var hjemfallen til, måtte det dog i det minste få beholde livet. Denne oppfatning var et utslag av vår høye vurdering av selve livet som sådant og av mennesket som livet var knyttet til, idet vi mente at ethvert menneske har rett til å få beholde sitt liv så lenge livet selv varer. Retten til sitt liv er den første og fornemste av alle de menneskerettigheter en person har, om han enn må renonsere på alle andre rettigheter.

Vi nordmenn har derfor vært blant de nasjoner som satte menneskelivet og menneskeverdet høyt. Det har blant annet kommet tilsyne også på den måten at vi ofte med fare for vårt eget liv har berget andres, og sett det som en selvfølgelig plikt. Med denne høye vurdering av menneskelivet var det selvfølgelig for oss som nasjon å skjulte ut dødsstraffen av vår lovgivning.

Men så opplevde vi på nært hold den annen verdenskrig.

Vårt land ble okkupert av en fremmed makt. Okkupasjonen trakk i langdrag, gemyttene begynte å røre på seg, og lidenskap kom etterhvert i kok. Krigen med sitt redselsfulle spill av liv, reduserte vårt ideelle syn på menneskeverdet i uhyggelig grad. Det gikk mange liv til spille både åpenbart og i det skjulte.

Men så sluttet da krigen, og vi skulle ha ventet at alle hadde syns at det fikk være nok med det som hadde vært, om det ikke også skulle fortsette med mord og drap etterpå. Men slik ble det ikke. Dyret i oss hadde fått blod på tann og krevte mere. Og så har da blodbadet vært holdt gående siden krigen sluttet — i samfulle 3 år!

De skudd som gjenlød mellom fengslets mure natten mellom 27. 28. august 1948 — var et av de mange slike tidligere, men mannen som stupte og blodet som fløt denne gangen MA BLI den vekker som driver oss fram til kamp mot uhyrligheten for å få slutt på denne nedverdigheten for oss som nasjon.

Men det blir ikke lett. Det er så meget verre å få bukt med, fordi det er legalisert ved lov

som vårt storting har vedtatt — første gangen i 1945, og annen gang i 1948.

I 1945 var det bare noen få hederlige mennesker i stortinget som sterkt frarådet og advarte — med særlig henblikk på konsekvensene. De ble ikke hørt. Men tiden har vist at de så rett. Og i dag ser endog de ivrigste forkjempere for dødsstraffen den gang, (som f. eks. Det kristelige Folkepartis fører i tinget, herr Lavik) at det går for vidt — uten at de er i stand til å få noen endring istand. Det onde er slik, at har man først sluppet en viss mann løs, er det ingen lett sak å få ham bundet igjen. Derfor fortsetter dødsstraffen sin gjerning så å si automatisk. Ingen vil riktig vedkjenne seg ansvaret. Det skjer derfor anonymt alt. Domstolene dømmer til døden, kanskje i det lønnlige håp at regjeringen som siste instans skal gi nåde, mens regjeringen på sin side holder seg til domstolens avgjørelse og avslår benådningsandragene.

Og bødrene som utfører henrettelsene er anonyme, og for at ingen av dem skal føle seg alt for brydd, avfyrrer de sine skudd

uten å vite hvilket som er drepende. Selve skuddet som feller ofret er anonymt.

Og henrettelsen skjer om natten. Alt skal være skjult. Ingen vil ha personlig ansvar for disse mørkets gjerninger. Og hvorfor vil de ikke det? Mon det ikke er fordi de er redd for følgene og fordi det tross alt likevel sitter litt samvittighet igjen som ikke bifaller det som skjer?

Den eneste utveien som derfor står oss åpen er å reise hele folket til kamp mot dødsstraffen. Det må bli en folkereising mot dette uhyggelige å henrette folk.

Det norske folk har aldri krevt dødsstraff for noen. Det har ikke hatt høve til å komme til orde om saken gjennom en folkeavstemning. Visse krefter var aktive for å hindre det. Hvorfor? Var de redde for at folkets mening ville gå dem imot — så de gikk glipp av fornøyelsen?

Stortinget som i 1945 innførte dødsstraffen var det gamle storting. Dette stortings fremste arbeid etter krigen var den rettsstridige Landssvikanordningen og dødsstraffen. Dette storting vil bli stående i historien som det mest skjebnesvangre landet noen gang har hatt.

Kampen mot dødsstraffen gjelder mer enn å redde liv og avvaske den skamplott den er for vårt land. Den ugjelder også å få folk til å ryste åket av seg — gi folket mot til å si fra. Kaste både ands- og lovstridig tyranni av seg så vi fritt og uten risiko kan gi uttrykk for våre meninger.

Vi må som folk og nasjon reise oss av den sløvheten og dorskheten vi er sunket ned i, og igjen bli et høyreist folk som bygger og verner om sin ære og eksistens.

Den skaden som allerede er skjedd kan vi ikke gjøre god igjen. Vi kan ikke gi de henrettede livet tilbake, ikke gi mennene tilbake til familien, eller sønnen tilbake til de sørgende foreldre. Alt det som er vederfaret dem som er rammet av dødsstraff og landssvikanordning vil følge med dem i graven. Men vi KAN, MA og VIL reise oss som folk og begrense omfanget av ulykken og forsøke å sette en stopper for uvesenet. Vi må manne oss opp til kamp mot det som heter rettsoppgjør, fordi det hverken stemmer overens med folkets rettsinstinkt eller med de borgerlige og moralske lover vi har.

Hver og en må kjenne det som sin plikt til innen sin krets å tale imot dødsstraffen, og det skjendige rettsoppgjør.

Vi må få folk til å vokne og få synene opp for hva som har gått for seg og fremdeles pågår, og vi må bruke de midler vi har for å få flest mulige til å kreve med styrke at en endring kommer istand.

INGEN MA VÆRE LUNKNE!

PLIKTEN KALLER!

ALLE MA VÆRE MED!

M. H. F.

Med saks gjennom dagspressen

I en serie artikler i Morgenbladet: «Bak Europas kulisser» spør John Gunther: «Er det noe igjen av facismen?». Og han svarer:

«Som en åpenlys politisk bevegelse er facismen likeså død som monarkismen. Selve partiet er selvfølgelig oppløst, og teoretisk sett er det en forbrytelse å lovprise eller praktisere det facismen representerte. «Utrensningen», det vil si utskillelsen av facister fra administrasjonen, er mer eller mindre avsluttet. Utrensningen var meget mildere enn i Tyskland, og bare omkring 2000 italienske facister sitter stadig i fengsel.

Italias politikk har vært å gi et amnesti så omfattende som mulig. Selv kommunistene billiget dette da republikken ble til. Atskillige fremtredende facister — til og med menn som Federzoni, som var medlem av storrådet — er vendt tilbake til Italia, og ingen bryr seg om dem.»

Se dette er Italia med sine omlag halv hundre millioner mennesker. — Nei, da er nordmennene annet til karer. Med flyplassordfører Ivar Skjånes' sosialrådmann, nåværende justisminister Gundersen, i spissen durer de fortsatt i vei og holder tusenvis av verdifulle mennesker spært inne i fengsler og konsentrasjonsleirer, som trosser all tale om menneskerettigheter.

Når det er tale om lempninger i rettsoppgjøret, søker A-regjeringen å holde den stadig stigende opinion tilbake ved å kaste til dens veldige folkeskare et og annet bein, men protestene blir mer og mer høylytte, ikke minst etter den nylig framsatte Kgl. prop. Således skriver B. under «Ordet fritt» i Adresseavisen 15.2.49.

«Atter er det framsatt proposisjon om «visse lempninger i rettsoppgjøret». Hva oppnås ved disse stadige lempninger? Etter mitt skjønn ikke annet enn at den utbredte mistillit til hele rettsoppgjøret og den som har hatt med det å gjøre, får ytterligere grobunn og styrkes.

Når lempningene tas etappevis — en gang eller to for året, blir det aldri ro om dette skrøpelige kapittel i vår rettshistorie. Da var det bedre å la lempningene utstå, eller også å lempe så pass en gang for alle at det klarte seg for begge parter — de dømte og de lempesyke.»

Folk flest har lett for å glemme. Ja, de fleste har vel også glemt de tusener, som ennå vansmekter i de norske konsentrasjonsleirer. Allikevel fikk almenheten et lite sjokk da de ble minnet om den norske primas, biskop Berggravs forbud mot å sette støtter på NS-folks graver.

Ja selv biskopen i Nidaros lot til å ha glemt det. Nå er det frisket opp igjen, og Sv. skriver i Adresseavisen:

«Det har vært en del uklarhet angående en bestemmelse — eller påbud — som kom etter frigjøringen. Det gjaldt gravene til avdøde NS-folk. Det var forbudt å sette støtter — og visstnok også navneplater — på slike graver.

Biskop Fjellbu er blitt forespurt om dette, om det virkelig var et slikt forbud, men bispen kjente ikke noe til det.

Det hele var kanskje bare et falsum?

Spørsmålet er imidlertid løst. I Harsems bok finner vi på side 86 denne meddelelse:

«Det mest hjertelige trekk biskop Berggrav dog har gjort etter frigjøringen, er hans ordre om at det

ikke skal være tillatt å reise gravstøtter over avdøde NS-kvinner og menn.»

Denne «ordre» sendte biskopen ut — ikke i egenskap av «privatpolitiker», men som den norske kirkes primas.

Noen nærmere kommentar skulle være overflødig.»

Blendingskontrollen hørte til borgerpliktene under den tyske okkupasjon av landet. Det gjaldt å verge seg, hus og hjem mot allierte bombefly på deres hensiktsløse og planløse tokter over landet vårt. Men nå er det plutselig blitt «nasjonal holdning» å ha forsømt denne soleklare plikt. En mann på Ytterøy, Johan Vinje, har måttet gå til selveste lensmann H. Gansmo (nå i Askim) for å få en bevitelse for sin — skal vi si nasjonale holdning. Lensmannen skriver:

«Etter skriftlig ordre fra politimesteren i Inntrøndelag om å oppnevne blendingskontrollører i Ytterøy og Mosvik lensmannsdistrikt i uken fra og med lørdag 8. april 1944 i en uke framover, oppnevnte jeg Johan Vinje, Ytterøy, som blendingskontrollør for ytre del av Ytterøy i denne tid. Når jeg oppnevnte ham, kom det først og fremst av at han var falgt og fungerte som formann i kontrollnemnda og således hadde med kontroll å gjøre. Det var sagt at det ikke var anledning til å nekte å være kontrollør.

Johan Vilje meldte ikke en eneste en, hverken for dårlig blending eller noe annet i hele krigstiden, som jeg hadde med å gjøre, skjønt han var formann i kontrollnemnda. Ikke en eneste en i hele lensmannsdistriktet fikk en bot for dårlig blending under hele krigen, skjønt blendingen var det så som så med. Ikke en eneste en fikk bot for annen overtredelse heller i Ytterøy under hele krigen.

Mitt inntrykk av Johan Vinje var at hans nasjonale holdning under krigen kan måle seg med en hvilken som helst annen og at han var en sjelden sørlig, samvittighetsfull, pålitelig, sikker og stø kar som en fullt ut kunne stole på i alle deler og som jeg stolte blindt på. Det hører til sjeldenhetene å treffe sånne karer.»

Er det vi eller de andre som er gale?

Selv Aftenposten har etterhånden måttet gi plass for en rekke innlegg om «rettsoppgjøret». Ellers har bladet når unntas striden mellom major Langeland og landssvikkoppgjør-professor Andenæs, henvist til plassmangel tross sine mange sider. 14. februar fikk stud. jur. Per Melsom plass for en artikkel «Landsforræderi eller opprør».

«Å tale om opprør og revolusjon synes for meg å være absolutt irrelevant all den tid NS-medlemmene er straffet for landsforræderi. Det må vel være en logisk adsurditet å ville forsøke å bevise at det er riktig å dømme etter en bestemt paragraf i straffeloven (§ 86) ved å hevde at forholdet er straffbart etter en ganske annen paragraf (§ 98).

Det er ikke oppgjøret i seg selv med dets bøter, fengselsstraffer og rettighetstap som er hovedårsaken til all den unødige og samfunnskadelige bitterhet, men oppgjørets grunnlag — dette at NS-medlemmene er dømt for landsforræderi (landssvik). Hadde oppgjøret derimot trukket NS-medlemmene til ansvar etter straffelovens § 98 som opprørere, ville en sikkert i stor utstrekning ha unngått de uheldige skadevirkninger samfunnet nå står overfor, mens man på den annen side ville ha oppnådd alle de virkninger som rettspolitisk kan anføres

«— gentlemen»

Fra Dagbladet for 7. oktbr. 1948 gjengir vi en del av et intervju med en av de store blant verdensberømte kunstnere, cellovirtuosen Piatigorsky, som nylig ga konsert i Oslo. Hans uttalelser vitner om storhet også som menneske.

På kunstnerens spørsmål om hvilket språk intervjueren, som undertegner seg c (Caro Olden?) foretrekker, svarer denne:

— Takk, engelsk, ikke tysk.

— Jeg tror Norge er det eneste land hvor man ikke beundrer nazistene.

— Hva er det De sier?

— Overalt hvor man kommer er det forbrødring. Nazistene er nemlig de perfekte gentlemen fordi de ikke er kommunister, forstår De. De danner likesom et nytt aristokrati — så stor er redselen for kommunismen.

Vel, slike kunstnerintervjuer holdes jo gjerne i en spøkefull tone. Allikevel la sikkert Piatigorsky lagt et visst alvor i spørken. Hans ord om forbrødring ligger der sikkert det dyreste alvor bak. W.

«Det frie ord —»

Boken inneholder 8 nummere av bladet «Skolenytt», redigert av N. Vikdal.

Et angrep på «rettsoppgjøret»

120 sider.

Kr. 4,— fritt tilsendt.

Bestillinger mottas av

«8. mai» Box 41, Kr.sund N.

for nødvendigheten av et oppgjør med NS-medlemmene. Nå er imidlertid landssvikkoppgjøret en fullbyrdet kjennsgjerning. Men på den annen side er det stadig fremme i diskusjonen at en må søke å avbøte de verste skadevirkninger, og de tror jeg at eventuelle forslag bør forsøke å ta hensyn til det her skisserte syn. Det bør på en eller annen måte tilkjennegis at landssvikkstempellet er misvisende.»

A-partiet har hatt landsmøte. Vi har ikke sett eller hørt noe om at det er behandlet noe i forbindelse med rettsoppgjøret, den økonomiske og moralske kreftskade på vårt samfunn. Vi skal her nøye oss med å plukke et korn av referatene:

Norges Kristne Arbeideres Forbund var i år — for første gang — innbudt ved representanter til Arbeiderpartiets landsmøte. Forbundet har sendt et forslag til landsmøtet sålydende:

«Ved et forpliktende fellesskap og en planmessig ledelse av samfunnet skal vi sikre den personlige frihet, skape trygghet for alle og styrke og bevare kristendommens plass i våre skoler og øvrige institusjoner.»

Forslaget ble oversendt til landsstyret som nå skal forsøke å bygge en bro mellom «planmessig ledelse av samfunnet» og «sikre den personlige frihet». Vi setter en bukseknapp på denne prisoppgave. Er det noen i de andre partier som vil løse den, de ellers så tause takket være Fellesprogrammets munnkurv.

Ukens kronikk: Nødvendige spørsmål og historiske aktstykker

ER HAAGKONVENSJONEN, som ble underskrevet i Haag 18. oktober 1947, å betrakte bare som en verdiløse papirbunke?

RIKTIGNOK er det så, at Norges ratifikasjonsdokument vedrørende overenskomsten ble deponert i Haag 19. september 1910 og at den trådte i kraft for Norge 18. november samme år, men det vet visst de ferreste. Det foreligger imidlertid et omfattende verk «Utvalg av Norges overenskomster med fremmede stater», utgitt av Det juridiske fakultet 1936 og utarbeidet av daværende sekretær i Utenriksdepartementet J. G. Ræder, men også dette har vært fjernt fra allemanns eie.

Det er således betegnende at Haagkonvensjonen ikke er nevnt med et ord av rektor Nils Østbye og lektor Thora Lange i deres bok «Historiske aktstykker» utgave 1939, i serien Historisk lesning for gymnasiet. I denne boken finnes Magna Charta, Declaration of Rights, U.S.A.s uavhengighetserklæring, Folkeforbundspakten, Edsvoilssgrunnloven, 7. juni-beslutningene og meget annet bra stoff. Men Haagkonvensjonen, som angår oss alle, er ikke nevnt med et ord og herde ha vært med nettopp i denne boken.

VI VET IKKE HVA FRAMTIDEN vil bringe, men speiderbevegelsens klare livsaord: «Vær beredt», bør gjelde oss alle. Det kan jo ennå engang hende, at de lovlige myndigheter forlater landet og etterlater seg alle oss andre, som vil bli henvist til å friste tilværelsen ennå engang under en fiendtlig okkupasjon. Hva skal vi så gjøre?

MANGE HANDLET UNDER den tyske okkupasjonen etter det lille, som de visste om Haagkonvensjonen, men ble hårdelig straffet for «landsrøik», da den flyktende regjering vendte tilbake til det norske samfunn, som hadde klart å opprettholde det indre styre tross okkupasjon og krigsrudd omkring landegrensene. Det var

Slik kan det gå!

Jeg er fra Aasen og heter Per, som faderværet og enda mer. Og det er lærer jeg skal bli, og stått klokke med ku på båsen. Jeg vil ikke gå som han far og stri med jord og gjeld her i Aasen. Om sønneren vil jeg ha fri.

— Slik tenkte jeg, og glad i stam skatte jeg lærerskolen, men — jeg kom ikke inn. Det skuffet meg dypt, så vitte, jeg kunne — tross alt — for lite.

Da var det en lurtag som ga meg et råd: Søk deg en lærerpost, Per, for slike er det å få.

Så søkte jeg da og vet du hva? Jeg er blitt lærer i skolekolen nå, og det går, det går med ungdomskole og tjue år. Så de som opplysningsproven bestod kom inn det så bra, jeg lever min lønn og er sjofelstid..

Å hei, å hei
Ja slik kan det gå!
(JON ENLID i Arbeidervæsen)

så men ikke den flyktende regjeringens skyld, at det gikk så bra, ja, en kan nok si, at på tross av Nygårdsvolds regjeringens småpuslerier i London, gikk det over forventning.

MEN NESTE GANG? Hva skal vi da gjøre? Skal vi fortsatt holde oss til resten av grunnloven, til straffeloven og Haagkonvensjonen, eller skal vi gå i blinde og vente på, at en landflyktig regjering ennå en gang skal lage hemmelige forordninger og «lover», som de til tåkelegging av sine egne bedrifter skal slå i bordet overfor dem, som ble i landet og holdt det gående i håp om bedring?

DET ER NA PÅ TIDE, at det sies fra og kreves rene linjer. Grunnloven og folkeretten må bli allemanns eie, samtidig som vi må få garantier mot fortolkningsskunner og lovsvik. Vi foreslår derfor, at det utarbeides en håndbok i gjeldende rett og at den innføres som fag i alle skoler fra de laveste til de høyeste. Den må være uomtvistelig klar og by på garantier mot misbruk og utglidninger, samtidig som den sikrer oss mot at etterpåkloke og landflyktige skal falle oss i ryggen. Da kan vi, som er henvist til å bli på vår post og redde landet, ennå engang levere landet tilbake til de lovlige myndigheter, som brakte seg selv i sikkerhet — som det minst herjede av alle krigens land.

K.

Hvorfor nøles der?

En kraftig interpellasjon om Langelands bok

Direktør Lorentz Vogt, som i en lang rekke artikler — mest i Tønsberg Blad, har behandlet okkupasjonstiden og landssvikoppgjøret, skriver i «Nationen», nr. 44 1949 under titlen: Hvorfor nøles der, bl. a.:

Langelands bok er solgt i over 20.000 eksemplarer — uaktet den måtte savne den reklame hvormed de store forlag evner å omgi også mindre betydningsfulle verker. Den er lest av over 100.000 mennesker — antagelig mange flere. I den første tid, da den var vanskelig å få tak i, ble den utlånt fra mann til mann. Den har også vært studert i våre naboland. Hvilken betydning Justisdepartementet tiller boken framgikk av, at det foranlediget oppnevnt i statsråd en sette-riksadvokat til å ta seg av den. Det ble spesielt framhevet, at denne hadde vært medlem av Hjemmefronten. Ingen skulle tvile på hans kampevne og kampvilje. Alt lå til rette for den store oppmarsj. Det kan jo heller ikke nektes, at boken med dens fylde av positive opplysninger fortjente den oppmerksomhet den vakte. Det er en bok, som ingen kan unnvære som vil forstå okkupasjonstiden.

Det er nå gått 3 måneder siden boken utkom og 2 måneder siden sette-riksadvokaten ble oppnevnt. Men det er så underlig taust om saken — og dog skulle framgangsmåten være ytterst enkel. Om dens innhold kan ingen være i tvil. Den eneste naturlige framgangsmåte skulle da være, at der åpnedes rettslig forundersøkelse, hvor major Langeland selv

sagt ville innkalle som vitner de i boken omtalte personer. Av hensyn til sakens store almene interesser måtte der gis anledning til åpne dører med referat i avisene. Da det er major Langeland, som skal bevise sine påstander, skulle det ikke trenges særlige forberedelser fra aktors side. Det hele er enkelt nok — så sant man ønsker å få fram den hele og fulle sannhet, hva selvsagt alle må forutsettes å være interessert i. —

Det er meget mulig at advokat Thommessen er av den oppfatning, at i realiteten er det ikke Langeland — men de i boken omtalte personer som skulle ha sin naturlige plass som siktete. Men er dette tilfelle bør der også sørges for, at hans mandat som sette-riksadvokat gis den mer generelle form som muliggjør rettsfølgelse også mot andre av bokens personer enn dens forfatter. Formentlig vil det være tjenestemannsloven som i så henseende vil ha sin særlige interesse. Dette er sakens mer formelle side, som dog også har sin reelle betydning.

Imidlertid kan også den benyttede framgangsmåten med innhentelse av erklæringer fra de omtalte personer lede til oppklaring av forholdene. Man må bare være klar over, at uttalelsene er offisielle aktstykker som må stå ikke alene til major Langelands, men også til almenhetens disposisjon. Det vil naturlig kunne utgis som et særlig supplement til major Langelands meget interessante og meget alvorlige verk. Lorentz Vogt.

ÅPENT BREV til biskop Schjelderup

Av overrettsakfører O. Lindheim

DERES MANENDE NYTTARS-APPELL til det norske folk i kringkastingen om forståelse med landsvikene har vakt både glede og skuffelse blant oss. Vi er glad over at De slår til lyd for nødvendigheten av en samkjensle blant landsmenn som er en betingelse for ethvert samfunns trivsel, men vi er skuffet over det middel De anbefaler for å fjerne bitterheten og fortvilelsen blant landsvikene idet De retter en appell til dem om å innrømme at de har tatt feil.

Hvis jeg forstår Dem rett, er det Deres mening at det betyr at alle dømte medlemmer av NS skal innrømme at de er landssvikere. Ta feil er en ting, det gjør vi alle, det er ingen skam å vedkjenne seg, men å forråde sitt land er en uutslettelig skam, en vansert som kleber ved forøderen og hans familie i all framtid. En Efilates, en Judas glemmer historien aldri. Men vet De herr biskop hva landsforederi egentlig er: Den som med vitende og vilje overgir sitt land i fiendens vold er i lovens forstand landsforreder. Det å være medlem av NS er ikke landsforrederi. Medlemskapet har ikke det ringeste med rettsstridig bistand til fienden å gjøre. Den alvannelige straffelov i alle siviliserte land straffer kun den landsforreder som direkte som gjerningsmann forsettlig bringer landet i fiendens vold.

DA SPØRSMÅLET OM MEDLEMSKAPETS STRAFFBARHET ble forelagt Høyesterett i Haaland-saken stemte 4 dommere for at medlemskapet ikke var straffbart, men alle dommere er enige om at hvis tiltalte var av samme oppfatning som rettens mindretall, altså at han ikke forsto at det var straffbart å være medlem av NS har han krav på frifinnelse. Alle NS-medlemmer er av samme oppfatning som rettens mindretall, de hevder at de ikke engang kunne tenke seg muligheten av at medlemskap i NS var straffbart, men retten anfører allikevel i sin domspremisser, tross tiltaltes protest at han forstod at medlemskap var straffbart og dømmer ham. Dette er åpenbart i strid med straffelovens prg. 86 — jfr. prg. 40, 42 og 57.

Det er derfor begått en uhyre rettskrenkelse med de såkalte landssvikere. Deres bitterhet og fortvilelse anklager disse rettsfornektere som har gjort seg skyldig i de mest åpenbare lovbrudd, og derved ført skam og vansert, nød og elendighet inn i de tusen hjem. Det vil ikke nytte hverken påtalemyndigheten eller dommerstanden å toe sine hender i folkets påayn, de har alle medvirket til at uskyldige mennesker er dømt som forbrytere, ja til døden. Professor Castberg sier i sin nylig utkomne lærebok i statsforfatningsrett: I Klingsaken dømte høyesterett en tysker til døden etter en provisorisk

anordning av 4. mai 1945. Den forbrytelse Klinge ble dømt for var utøvd før anordningen trådte i kraft. Det var på det rene at det ikke var adgang til å idømme dødsstraff etter de bestemmelser som gjaldt før anordningen. Mindretallets 4 dommere hevdet at en slik anvendelse av anordningen var uforsonlig med grunnlovens prg. 97 som forbyr å gi lover tilbakevirkende kraft. Professor Castberg er enig med mindretallet.

DETTE ER FORRFERDELIG. Hva skal man tro om det norske rettsvesen? Hvem bør erkjenne sine feil? Det bør disse rettsfornekterne gjøre som har påført vårt land en nasjonal skam som aldri kan avvaskes. Vår straffelovs prg. 110 setter en straff av fengsel inntil 5 år for den dommer som dømmer mot bedre vitende. Er på grunn av forbrytelse dødsstraff fulbyrdet eller frihetsstraff utstått i mer enn 15 år kan fengsel for livstid anvendes. Der finnes etter min mening ikke en eneste jurist innen vår dommerstand som ikke forstår at uskyldige mennesker blir dømt som landsforreder. Både forsvarer og aktor innrømmer dette privat, men aldri offentlig. Biskop Berggrav har lært dem å tale med dobbelte tunger. Men kirken har også en forferdelig skyld i dette rettsoppgjør som har styrtet vårt land ut i en bunnløs ulykke. Med biskop Berggrav i spissen har den irådte bakte gaddommelige og menne-

Grunnlaget for rettsoppgjøret

Det har vært et bombesikkert utgangspunkt under rettsoppgjøret at Norge var i krig med Tyskland også etter kapitulasjonen 10. juni 1940. Hvis en fastholder dette utgangspunkt og så lar kjennsgjeringene tale, vil en støte på mange interessante ting og spørsmål, hvorav jeg skal nevne en del.

Vi går altså ut fra at krigen fortsatte etter 10. juni 1940. Hvordan har vår forsvarsmakt forholdt seg hertil.

Vi vet at forsvarssjefen og hans tab overga seg til fienden. Var dette nødvendig og forsvarlig handling da krigen skulle fortsette? Den 30. juni 1944 ble H. K. H. Kronprins Olav beordret til forsvarssjef. Det var altså nødvendig å ha en forsvarssjef og hvorfor reiste ikke da forsvarssjefen fra 1940 og hans stab med Konge og regjering til England i 1940? Landet måtte da være best tjent med at forsvarssjefen også etter kapitulasjonen hadde hatt ledelse av den videre krigføring. Ved kapitulasjonen i 1945 vet vi at forsvarssjefen fra 1940 igjen overtok sin stilling.

Ved kapitulasjonen 10. juni 1940 var 6. divisjon intakt, og en må gå ut fra at store styrker befal og mannskap hadde mulighet for å ta seg over til England og ikke overgi seg til fienden. Med den tonnasje vi hadde, måtte det være mulig for vår hærledning å overføre store styrker til England for videre krigsinnsats. Så vidt jeg vet ble det ikke gjort de ringeste forsøk på en slik transport og hvorfor? Våre soldater i Sverige ca. 4200 mann ble sendt tilbake til Norge og overgitt til fienden. Hvorfor? Hvis det er sant at krigen ble fortsatt etter 10. juni 1940, så har vi parallellen fra de engelske troppers oppretten og handling ved tilbaketrekningen fra fastlandet i 1940 og

episoden fra Dunkerque. Vi vet alle at engelskmennene evakuerte sine tropper fra fastlandet og de fortsatte krigen. De som kunne komme seg bort fra fienden gjorde det, men hva gjorde vi i Norge? Vår høyeste forsvarsledelse overga seg til fienden. Hvordan forholdt vår marine seg etter 10. juni? Hvis krigen fortsatte hadde de som kunne plikt til å bringe krigsfartøyene bort fra fienden. Ble dette gjort? Det er et faktum at flere krigsfartøyer, deriblant undervannsbåter, overga seg til fienden etter kapitulasjonen. Hva er foretatt. En skulle tro at det norske folk snart våknet og innså at påstanden om at krigen fortsatte etter 10. juni 1940 innebærer en bebreidelse og en grov krenkelse av vår soldatære mot befal og soldater som hadde mulighet for å komme over til England i 1940, men som ble i landet. Bare se hen til hva engelskmennene gjorde ved Dunkerque. Utenlandske diplomater har ved flere anledninger latt falle anerkjennende ord om de norske soldaters frivillige innsats på krigsfronten, og ikke omtalt oss som krigførende, og dermed har vi fått en retningsviser for at vi bør slutte med å tale om at vi var i krig med Tyskland etter 10. juni 1940, for vi oppførte oss ikke slik etter den tid, og påstanden er drepende for vår krigs- og soldatære. Til slutt noen ord om str.lovens § 139 — om plikt for enhver å avverge bl. a. forræderi. — Så lenge krigen pågikk i Norge ble det ikke sagt eller advart over de frie sendere fra regjeringshold eller andre at medlemskap i N.S. var bistand til fienden og forræderi. Det var rikelig adgang til å gi varsel her om, men ingen kom på det den gang ser det ut for. Det er først senere at helteinstinktet har dukket opp i de som kloke og rettslærde vil være.

Mann av almuen

skelige lover under føtter, nedbrutt den offentlige moral og folkets rettsbevissthet og således medvirket til å gjøre disse rettsbrudd mulige. Ingen protest mot disse rettskrenkelser. Ingen protest mot likvidasjoner og dødsdommer.

Fra Trondheim hjelpefengsel skrev jeg under 10.12.45 til biskop Arne Fjellbu i anledning dødsstraffens gjeninnførelse:

«Fader forlat dem for de vet ikke hva de gjør.

Under henvisning til disse lysende ord som vår Frelser under sin døds-kamp på Golgata sendte ut over verden, ber jeg Dem reise en energisk kirkefront til kamp for opphevelse av den gjeninnførte dødsstraff, der ikke alene er en skamplott på vår ellers så humane strafferettspleie, men også direkte i strid med kirkens lære og kjærlighetsbud. Etter den bølge av umenneskelig grusomhet som er skyllet ut over verden, og hvis dømminger heller ikke er gått vårt land forbi, skulle man tro at hevners demon har stått nok av blodofre. Er det nødvendig å se ennå mere blod? Det synes på

tide at der fra kristelig hold ropes et advarende ord til den forblindede skare som fremdeles roper: Korsfest, korsfest. Kirken har her en stor oppgave og et stort ansvar. Disse forbrytere er også mennesker. Vi skal alle en gang stilles for den høyeste dommer og da blir spørsmålet ikke om rett og rettfærdighet, men om barmhjertighet og nåde.»

Biskopen har senere tatt bestemt avstand fra sitt opprinnelige standpunkt og ære være ham for det.

NÅ APPELLERER JEG TIL DEM HERR BISKOP. Som en av vårt lands største kirkelige autoriteter har De en stor oppgave: Å forsvare evangeliets lære om forskning, rett og sannhet. Jeg er sikker på at De forstår at rettsoppgjøret rammer en rekke uskyldige mennesker og derfor ikke kan forsvares hverken fra et moralsk eller rettslig standpunkt. La oss ha mot til å si sannheten. De er en utpreget humanist. Jeg har lest Deres fortreffelige skrift «Toieransens og fordragslighetens problem» som viser at De vil være et utvalgt redskap i Guds hånd til å tale sannhetens og rettfer-

HJELP I HUSET.

Eldre ektepar søker hjelp i huset. Gjerne litt eldre. Gjerne medlem av familien. Vi reflekterer også på frue med et barn. Sommerhalvåret på landet.

E. GRILL FASTING, Haugar

Hermetikk- og næringsmiddelfabriker!

Trenger De en energisk representant? Jeg står til Deres disposisjon, ikke bare i dag, men også for fremtiden. Bopel Oslo.

B. m. «Alt interesserer».

Annonsepriser

«8. MAI»

Pr. mm. 32 øre
For vanlige rubrikkannonser:
Kr. 1,50 pr. linje.

AKTUELL BOK

«Veien vi ennå ikke har gått»
Av Arne A. Sæther.

135 sider kr. 3.00 + porto 35 øre. Boken viser hvorledes et godt og fredelig samfunn kan skapes.

Bestillinger sendes:
Arne Sæther, Postboks 103, Trondheim.

Et spørsmål

Følgende spørsmål og svar er sakset fra «Skiensfjordens Presse» for 15. februar 1949:

Er en eller annen i redaksjonen i stand til å gi meg et svar på hva kommunistene ville gjøre hvis for eksempel Norge ble okkupert av Russland.

Spørger.

Spørsmålet er det vanskelig å svare på. For det første er det ingen kommunister i vår redaksjon og selv om spørsmålet ble stillet til «Frihetens» red. ble det vel «goddag mann — okseskaff». Under en offentlig diskusjon nylig ble den kjente kommunist Johs. Landfall anmodet om å tilkjennegi hvordan han ville stille seg i tilfelle av et russisk angrep. Men han avsto å svare. Saken er vel den at kommunistene ikke vet det selv før de har fått direktivene fra Moskva. —

En mann som er kjent for å være godt orientert, besvarte spørsmålet slik:

— Nøyaktig som nazistene da vi ble okkupert av tyskerne.

Det later til at den «godt orienterte» som «Skiensfjordens Presse» lar besvare spørsmålet, går ut fra at i tilfelle russisk okkupasjon av Norge, vil de ansvarlige makthavere rømme en gang til.

dighetens sak for det norske folk. Alle vil høre på Dem. Ingen vil mistro Dem. De vil med en gang kunne slå et avgjørende slag for rettens og sannhetens sak som ettertiden aldri vil glemme Dem, og De vil bli stående som en forkjemper for rett og sannhet, som en lyskaster i en mørk og rettsløs tid. Og ved sannhetens makt skal De seire. De vil derved gjenvinne folkets tillit og tro på kirkens guddommelige misjon så det norske folk etter kommer til å samles under kirkens hellige hvelv og lytte til dens manende røst om forståelse, rettferd og fred.

O. Lindheim.

Kvinnehjelp på bondegard.

Eg treng dugande kvendehjelp frå våren. Gjerne yngre enke med mindreårige barn.

B. m. «Bondegard» i 8. Mai's eksp.

BØKER

De kan bestille i «8. Mai»:

Bjerna Vardås: De utstøtte.

Pris kr. 8.00.

Major Langeland: Dømmer ikke.

Pris kr. 15.00.

P. Harssem: Utrolig men sant, 2. oppl.

Pris kr. 10.00.

Tillegg til 1. opplag, pris kr. 3.00.

Justers Lex: Var Norge faktisk og rettslig i krig etter 10. juni 1940?

Pris kr. 4.50.

Rektor Lødrup: Læreraksjonens samme bakgrunn. — Pris kr. 4.00.

Toralv Fanebust: Fanebustsaken som ikke talte dagens lys.

2 hefter utk. a kr. 2.00.

Toralv Fanebust: Cocktail.

Pris kr. 5.00.

Nils Vikdal: Det frie ord i en fri presse

Pris kr. 4.00.

«8. MAI»

Box 41 — Kr.sund N.

Formastelig

AV SONDRÉ SAND

Verdens Gang har 8-1 d. a. en artikkel som er opptatt fra Norsk Tidens (2. side, 3. spalte nederst). Den inneholder ting som ikke må få passers upåtalet. Sitatet nevner «Rettsoppgjøret», og at det har fått for stort omfang, og at kritikken holder på å få en skjev retning.

Dette er ike noe nytt. Det er lenge siden det ble skrevet i selveste Aftenp. at for å få avsluttet oppgjøret måtte man få innkalt en danske for å få dømt den siste nordmann. Dette var forresten en utidig nervøsit. For all den stund tyskerarbeiderne er fritatt for et hvert oppgjør, har man en stor og omfattende flokk gode nordmenn som utmerket godt vil kunne påta seg enhver avslutning, og som sikkert — etter en ikke ukjent psykologisk lov — vil sørge både for det strenge og rettfærdige, iallfall én av delene!

Men så siterer V.G. følgende, som antyder noe som kan slå en med forferdelse:

«Den einaste som — såvidt vi kan sjå — ingen endå har teke under kritisk gransking, er Kongen sjelv. Men det kan vel koma, det og. Tankgangen er tydelig at ei påse i slaktartida.....»

De fleste seriøse har vel vært klar over at noen av landets beste og mest

ABONNER

8. MAI

AVERTER

Ukens

Perspektiv

Skylapper

er en utmerket oppfinnelse. De kan anvendes med fordel på hester under visse forhold. Og hestene finner seg vel til rette med skylapper.

Noe anderledes med menneskene. Ingen av oss liker at det blir sakt om oss at vi går med skylapper for øynene. Men tross dette går millioner av mennesker med politiske skylapper for øynene, ledet av smarte politikere.

De som har gjestet diktaturstyrte

fødrelandssinnede menn er blitt ofre for det forferdelige oppgjør. Meget som er kommet fram i det siste, tyder også på at ingen kan vite hvor det vil stanse, når man først vil holde på «retningslinjene». Og det må man jo, om ikke av hensyn til landet, så av hensyn til prestisjen og partiet med ansvaret.

Men at ikke sjølve kongen skulle føle seg trygg — absolutt trygg — har vel ingen i sine vildeste fantasier kunnet innbille seg.

Art. § 5 sier at Kongens person er hellig, han kan ikke lastes eller anklages. — Rett nok stemmer dette ikke med den moderne form for demokrati vi f. eks. finner i U.S. Statsoverhodet der må såmenn stande til rette for sine handlinger — som enhver annen borger. En slik bestemmelse som i § 5 ville være utenkelig derborte, og man ville si at først og fremst statsoverhodet selv ville ikke være tjent med den.

Men vi har den nå engang i vår — på dette punkt litt alderstegne — konstitusjon. A antyde at Kongen kan anklages — med rette eller urette — er mentalt å forberede en krenkelse av konstitusjonen, dvs. revolusjon.

Det hele er uforståelig: Det var engang en revolusjonær avis som hette Verdens Gang. Mange gode borgere ville ikke ta i den med en ildtang. Men den var en tid redigert av Norges ubestridelig største journalist, og den var selvstendig til en grad vi ikke kan forstå i dag.

Men den arv har ikke den nye V.G. Oslopressen er i gjenreisningen blitt svært tam slik, det er ikke noe stygt der. Det bestående med makten kan føle seg helt trygg.

Derfor virker sitatet så alarmerende, som en brutal neve i et pent, borgerlig fjes. Det verste står visst der tankestrekene er. Men det snakkes likevel, uten streker, om ei pølse i slaktertida.

Ja, slaktartida kan jo ikke bety annet enn tida for oppgjøret, det. Og det navn er godt. Vi har sjelden sett noe som bedre og mer illustrerende gjengir oppgjørets mest fremtredende drag.

Men hvem skal være pølsa? Ja, dessverre, etter sin sammenheng kan man ikke være i tvil om det heller. Men viser dette den skyldige respekt for landets mest opphøyede og karakteristiske symbol?

Sondre Sand.

land vet å berette at de er blitt vaktet og utspionert fra de kom inn i landet og til de kom ut over grensen. De fikk anledning bare til å se og høre det som vertskapet ville.

I Norge har vi hatt besøk av en tropp amerikanske journalister. De var statsens gjester. Plutselig en dag fikk vi høre fra NTB at uheldet hadde vært ute. En uønsket person hadde fått tak i en av journalistene og snakket med ham om det særegne norske landsvikoppgjøret.

Som den gode journalisten amerikaneren var, ble han veldig interessert i å høre om det andre Norge. Han kom seg løs fra selskapet og anvendte timer på å studere landsvikoppgjøret på sakkyndig hold. Og da han omsider kom tilbake til vertskapet, opp-passerne, ble han selvsagt eksaminert om hva han hadde tillatt seg å bedrive. Da var han selvsagt meget lite interessert.

Men ingen kunne ta fra ham hans viten. Det var selvsagt det beste stoff han hadde fått tak i på hele turen. Det hadde vært en opplevelse for journalisten bare i noen timer, å få bevise seg uten skylapper.

Ære være de menn som brakte amerikanerne sann opplysning om Norge som det er. Det må gjøres mere i samme retning. Og hvis intet annet hjelper, så må forholdene i Norge innrapporteres for De Forente Nasjoner. All verden skal vite sannheten om Norge.

Schjevola

Kommunismens mest bevisste motstandere

I NORGE SITTE I KONSENTRASJONSLEIRER

Amerika gir Marshallhjelp til et land der har råd å holde gående et rettsoppgjør som hvert år koster milliarder

I et brev til Morgenbladet 29. 9. 1948 om valgene i U.S.A. skriver John Hambro:

«En av de anklager som godtas av den store masse og mange av de alvorlig tenkende amerikanere, er påstanden om, at Roosevelts politikk overfor Sovjet har ført til den spente situasjon i dag, at det er Roosevelts skyld at verden i dag står foran muligheten av en ny verdenskrig. Hadde Roosevelt satt satt hårdt mot hårdt overfor Stalin, heter det, ville alt være såre vel nå. Og flere av de amerikanere som preket forsoningspolitikk overfor Hitler i 1939—40 og 41 — i likhet med Charles Lindbergh — får støtte av flere og flere landsmenn, når de i dag hever sin røst igjen og sier: Hva sa vi? U.S.A. skulle aldri ha gått til krig mot Tyskland, men bekjempet Russland sammen med Tyskland.»

Det er forsent å gråte over spilt melk, og vi gjengir ikke dette som noe forsvar for Hitlerismen, men det forteller litt om, med hvilken dårskap verden regjeres, og det gir også en viss bakgrunn for kampen mot kommunismen. Denne kamp hadde her

Fra vår utenlandspost --

UMIDDELBART FØR OFFENTLIGGJØRELSEN av Ruhrbestemmelsene satte den engelske presse — som på signal, i gang en fryktelig hetzpropaganda mot det tyske folk. En del av pressen slo endog sine gamle rekorder fra krigspropagandaens tid. De overgikk seg selv. Tyskerne var et uforbederlig, arrogant, trangbryttet, nasjonalistisk, krig og herskelystent folk, som det var all mulig grunn til å holde under den strengeste kontroll. Med kjent britiske offervilje og idealisme påtok England seg i menneskehetens interesse (selvsagt) å være tyskernes fangevoktere og overvåkere.

DET GIKK IMIDLERTID ikke lenge før skinnhelligheten avslørte seg. Den engelske presse satt med et felles rop utover verden «at den tyske konkurransen» var en trussel mot Englands eksportindustri. Der lå altså hunden begravet.

Det har vært meget interessant å følge denne striden, som pågår fremdeles. Og i disse dager er den virkelige sannhet kommet for dagen. Striden står ikke mellom Tyskland og England, men mellom England og Amerika. Idet det er de amerikanske myndigheter som har satt den tyske industri i gang med den produksjon som England raser over.

AMERIKA ELLER KAPITALISTENE i Wall Street hadde nemlig ikke i lengden noen interesse av å betale regningen for London City, og derfor slo U.S.A. inn på den anti-Morgenthau-politikk, som går ut på Tysklands økonomiske gjenreisning. Og der med har vi den tragiske konflikten gående.

England kjemper for å beholde sin levestandard ved å øke sin eksport. U.S.A. har bestemt seg for å dekke underskuddet ved Tysklands forsyninger gjennom en stigende vesttysk eksport.

«Jyllands Posten» skriver i denne forbindelse:

«England hadde goodwill og makt i 1945. I Tyskland var det kaos. Der stod hjulene stille og rustet. England regjerte halve Vest-Tyskland. England benyttet seg av sin stilling til å rive ned en betydelig del av den tyske industri og ved siden av det å stjele tyske patenter som skulle utnyttas i England. England forbød Tyskland å produsere visse varer. England har vært med på å begrense den tyske stål-

hjemme sine ivrigste tilhengere blant de, som i dag er dømt for landssvik og hensleper mange år av sitt liv i de norske konsentrasjonsleirer (f. eks. Hustad i Romsdal).

Amerikanerne er våknet og er begynt å tenke igjen. Og nå vil de med sine dollars reise bolverk mot kommunismen. Men de er vel neppe klar over, at de dollars som i form av Marshallhjelp sendes til Norge ikke kan oppveie den økonomiske belastning, som rettssakene mot kommunismens mest aktive motstandere her hjemme påfører landet.

produksjon, mens det selv får produsere så meget det vil og kan.

Men allikevel klager engelskmennene — og roper om at den tyske industri er en trussel mot dens egen — !»

DE ENGELSKE PROTESTER er imidlertid avvist av amerikanerne, og den tyske tilfredshet over amerikanernes bryske avvisning, deles også av den sveitsiske avisen «Neuen Züricher Zeitung», hvis London-korrespondent er ærlig nok til å løfte litt på sløret som inntil nå har skjult den kamp som pågår mellom Wall Street og London City i forbindelse med den tyske eksporten:

«Det råder ikke tvil om at Englands opprørte tone mot den tyske konkurransen, gjelder ikke så meget tyskerne selv, men derimot amerikanerne som står bak dem. Det dreier seg altså til syvende og sist om en maskert strid mellom sterling og dollarområdene. Dette innrømmes også i private samtaler med toneangivende kretser i White Hall Foreign Office og handelsministeriet. Det er nemlig lettere å ta offentlig stilling mot Tyskland enn mot Amerika!»

TYSKERNE SELV TAR IMIDLERTID ikke så lett den engelske pressekrig. Med bemerkelsesverdig klarhet skriver «Kieler Nachrichten» (12. febr. 1949):

«Man lot millioner berlinere under uhørt psykisk og moralsk press fra øst, marsjere til valgurnene — etter først å ha lovprist dem som nasjonalister. Det var Englands ansvarlige statsmenn, premierministrene Churchill og Attlee som i Jalta og Potsdam ga tillatelse til at den tyske «brødkur» i øst ble stjålet. Og det var de samme menn som ga ordre til tvangsflytting av 14 mill. tyskere — hvorefter samme England med en tysk årseksport på 600 mill. dollars og en amerikansk understøttelse på 1000 mill. dollars nå beklager seg over den tyske konkurransen på verdensmarkedene!! Vil man med vold gjennomføre det som det tyske folk med god grunn har en mistanke om — at England vil undertrykke det tyske folk og derved kunne røve fruktene av dets arbeid? Tror England etter det siste valg å ha sikret seg mot en kommunistisk fare i Tyskland?»

Tankegangen er den samme som den sveitsiske avisen «Die Tats» London-korrespondent for noen dager siden ga uttrykk for:

«Vesttyskere og berlinere har i de siste måneder inntatt en så steil antirussisk holdning, at man i London med lettelse atter har våget seg til å ta fram piskene — !»

DET ER IKKE LIKT den slu og forslagne engelskmann, men denne gangen har han nok gjort en dumhet. Han glemte å spørre om lov i Wall Street før han tok fram sin velbrukte kolonipisk.

Godt sagt

«På mange områder tar statsmakterne seg friheter med friheten. Men på intet felt er denne løsaktige omgang med fundamentale prinsipper så farlig og kan få så uberegnelige langtrekkende og skjebnesvangre skadevirkninger som når man tar seg friheter med pressefriheten.»

(C. J. Hambro, 1948.)